

Maahanmuuttajien seksuaaliterveyden ja turvataitojen edistäminen-koulutus ammattihenkilöille (5 op)

MAUSTE- hankkeessa on tuotettu *Maahanmuuttajien seksuaaliterveyden ja turvataitojen edistäminen* – koulutusmalli. Maahanmuuttajien kanssa työskenteleville ammattihenkilöille suunnatun koulutuksen **tavoitteena** on lisätä maahanmuuttajien kanssa työskentelevien ammattilaisten osaamista monikulttuurisuudesta sekä seksuaaliterveyden- ja turvataitojen edistämisestä. Koulutus on suunnattu sosiaali- ja terveysalan, opetuksen, kirkon, kotouttamispalveluiden, eri järjestöjen ja kolmannen sektorin työntekijöille. Opintojen laajuus on 5 op (1 op on n. 27 tuntia opiskelijan työtä). Koulutus toteutetaan työpajatyypisenä monimuoto-opetuksena. Koulutusprosessi kestää noin seitsemän kuukautta sisältäen kontaktiopetuksen kerran kuukaudessa. Lähiopetuspäivä lisäksi osa opinnoista voidaan suorittaa verkko-opintoina verkko-oppimisympäristössä.

Pedagogiset ratkaisut koulutuksessa

Maahanmuuttajien seksuaaliterveyden ja turvataitojen edistämisen koulutus perustuu **konstruktivistiseen** ja **kokemukselliseen oppimiskäsitykseen**. Konstruktivistisessa, kokemuksiin liittyvässä oppimisessä nähdään totena uskomukset ja asiat, jotka käytännössä ovat toimivia ja perustuvat näin ollen käytännölliseen totuusteoreettiseen ajatteluun. Tietoa ei nähdä objektiivisena totuutena, vaan se pohjautuu kokemuksellisuuteen ja toimivuuteen. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan ihminen oppii uutta liittämällä sen jo olemassa oleviin tietoihin ja taitoihin. (Tynjälä 2002, 40.) Toinen totuudellisuuden kriteeri, joka voidaan katsoa kuuluvan kokemuksellisuuden huomioimiseen, on ihmisten välillä vallitseva yksimielisyys. Tosi tieto ei voi olla ristiriidassa itsensä kanssa. Näistä asioista johtuen, ihmisten itsensä kokemus tiedon toimivuudesta ja käytännöllisyydestä ratkaisee, mikä asia hänelle itselleen on tärkeintä. (Tynjälä 2002, 25–26.) Koulutuksen aikana pyritään liittämään osallistujien jo olemassa olevia tietoja ja taitoja koulutuksen tavoitteiden mukaisiin uusiin tietoihin ja taitoihin.

Konstruktivistinen oppiminen voidaan nähdä jatkuvana prosessina. Prosessi etenee syklisesti, sillä onnistunut oppimisprosessi tuottaa aina uutta sovellettavaa tietoa ja uusia kokemuksia.

Maahanmuuttajien seksuaaliterveyden ja turvataitojen edistäminen-koulutus on suunniteltu seitsemän kuukauden mittaiseksi, koska näin mahdollistuu prosessinomainen, syklisen oppiminen

konstruktivistisen ajattelun mukaisesti. (Verkko-tutor n.d.) Etäjakson aikana oppimisprosessia ylläpidetään erilaisilla osallistujan itseän sekä työyhteisöön liittyvillä monikulttuurisuuden ja seksuaaliterveyden tieto - taito osaamisen lisääntymiseen tähtäävillä tehtävillä. Etätehtävät ja kerran kuukaudessa olevat lähipäivät pitävät hyvin oppimisprosessia yllä.

Reflektoinnilla on keskeinen merkitys tässä koulutuksessa. Omakohtaisen ja yhteisen reflektoinnin avulla voidaan synnyttää uusia oivalluksia ja osaamista, joita osallistujat voivat hyödyntää omassa työssään. Reflektointi on eräänlaista tutkiskelevaa vuoropuhelua itsen ja toisten eli ympäröivän todellisuuden kanssa. Reflektoinnissa rutiininomainen, itsestään selvyykseen nojaava tai auktoriteettiuskoinen toiminta korvautuu ihmisen omilla käsityksillä ja uskomuksilla, jotka ovat muodostuneet tarjotun tiedon ja tiedostavan pohdinnan tuloksena. (Ojanen 2009, 71-76.) Oppiminen edellyttää paljolti uusien tulkintojen tekemistä, joilla voidaan kehittää, eriyttää tai uudelleen vahvistaa ajattelua tai luoda uusia merkitysskeemoja. Reflektio voi olla oleellinen osa parhaan toimintamuodon valintaa tai sisältää jälkikäteen tehtyjä uudelleen arviointeja. (Mezirov 1996, 21 -23.) Reflektion ydin on ajatussisältöjen eli pääosin omien merkityssuhteiden syvälinen pohtiminen (Ojanen 2009, 72, 77). Merkityssuhteet auttavat ymmärtämään ja tiedostamaan sitä, mitä olemme ja miten toimimme. Pelkkä uusi tieto ei muuta ihmisen käyttäytymistä, vaan oppiminen on muutostapahtuma; kun ajattelu muuttuu, toiminta muuttuu (Ojanen 2009, 74). Itsereflektion avulla itsetuntemus lisääntyy ja laajentuu. Tämä itsetuntemuksen lisääntyminen koulutuksen aikana tarkoittaa kykyä tunnistaa ja arvioida omia monikulttuurisuuteen ja seksuaalisuuteen liittyviä uskomuksia, arvoja, moraalialueita ja omakohtaisia kokemuksia. Itsetuntemuksen harjoittelu lisää myös tietoisuutta omista vahvuuksista ja heikkouksista sekä opettaa tunnistamaan kehon viestejä ja tulkitsemaan niitä. (Mantsinen & Majjala 2015,17.) Reflektiivinen työote antaa tilaa kaikenlaisille monenlaisille pohdinnoille. Reflektioon kuuluu dialogisuus, spontaanisuus, positiivisuus ja tunteiden kuunteleminen. (Rautkallio 1997, 5-6.)

Kokemuksellisuuden esille tuomisen apuna koulutuksessa käytetään **toiminnallisia harjoituksia**. Harjoitukset auttavat löytämään kokemusten syvälinet kerrokset, jotka muuten voisivat jäädä saavuttamatta. Harjoitukset lisäävät reflektiota ja dialogisuutta. (Alhanen, Kansanaho, Ahtiainen, Kangas, Soini & Soininen 2011.) Koulutuksessa harjoituksina käytetään symboleja, kuten kuvia ja värejä, liikettä sekä roolileikkejä. Toiminnallisten harjoitusten katsotaan vahvistavan ryhmähengen ja rentouttavan; oppimisen paineet vähenevät ja oppiminen helpottuu (Peda.net. n.d). Toiminnallisten menetelmien käyttö edellyttää ohjaajalta ymmärrystä siitä, miksi kutakin harjoitusta käytetään juuri nyt, harjoituksilla tulee olla tarkka tavoite ja päämäärä. Useimmiten toiminnallisina harjoituksina käytetään lämmittely- ja viritysharjoituksia. Virittäytyminen aiheeseen motivoi osallistujia, herättää

heidän kiinnostustaan sekä edistää spontaaniutta. (Valkama & Lajunen 2014, 50.) Erityisesti intiimien ja sensitiivisten aiheiden käsittely edellyttää luottamuksellista ja turvallista ilmapiiriä, joiden luomisessa lämmittely ja virittäytymisharjoitukset auttavat. Toiminallisten harjoitusten jälkeen on tärkeää käydä läpi osallistujien tuntemuksia ja ajatuksia kokemastaan.

Maahanmuuttajien seksuaaliterveyden ja turvataitojen edistäminen- koulutus sisältää **SAR-opintoja**. SAR (Sexual Attitude Reassessment) tarkoittaa koulutettavan oman seksuaalisuuden kohtaamista ja tarkastelua itsenäisesti tai ryhmässä. Opinnoilla on suuri merkitys seksuaaliterveyden ammatillisen kasvun kehittymisen tarkastelussa ja arvioinnissa. Maahanmuuttajien kanssa työskentelevät ammattihenkilöt joutuvat kohtaamaan muun muassa seksuaalisuuden moninaisuuteen ja väkivaltaan kuuluvia ilmiöitä. Samoin he kohtaavat tabuja, pelkoja, stereotyyppioita, vahvoja ennakkoluuloja sekä asenteellisuutta ja tietämättömyyttä. SAR opinnot auttavat koulutukseen osallistujia tutkimaan näitä edellä mainittuja asioita. Opintojen avulla tullaan tietoiseksi omista ajatuksista ja asenteista, mikä edesauttaa työskentelemään ammatillisesti seksuaaliterveyden aihepiirissä. (Tervo ja Merta 2015,41.) Seksuaaliterveys aiheena on hyvin sensitiivinen ja henkilökohtainen. Puhuttaessa ihmisen omasta seksuaalisuudesta, lähtökohtana on, etteivät muut voi määrittää sitä, vaan ihminen tekee sen itse. Ammattihenkilöiden rooli on olla tukijana ja auttajana oman seksuaalisen potentiaalin löytämisessä.

Opinnoissa keskeisenä asiana oman seksuaalisuuden läpikäynnin lisäksi on ollut osallistujien **kulttuurisensitiivisyyden osaamisen lisääntyminen**. Kulttuurisensitiivisyys tarkoittaa erilaisuuden ymmärtämistä ja hyväksymistä. Se on tietoisuutta siitä, että kulttuuri on läsnä ja vaikuttaa jokaiseen. Henkilö, joka on omaksunut kulttuurisensitiivisen työotteen, on herkkä ja avoin eri kulttuurin edustajien suhteen. Hän pystyy refleктоimaan toimintaansa ja tulemaan tietoiseksi omista eettisistä arvoistaan, uskomuksistaan ja asenteistaan. Hän on kykenevä luomaan vuorovaikutustilanteille onnistuneet puitteet. (Abdelhamid, Juntunen & Koskinen 2010, 32.)

Lähteet

Abdelhamid, P., Juntunen, A. & Koskinen, L. 2010. Monikulttuurinen hoitotyö. Helsinki. WSOYpro.

Alhanen, K., Kansanaho, A., Ahtiainen, O.-P., Kangas, M., Soininen, J., & Soini, T. 2011. Työnohjauksen käsikirja. Tammi, Helsinki,xx.

Mantsinen, C. & Maijala, H. 2015. Seksuaalipedagogiikka. Teoksessa. Seksuaalikasvatuksen tueksi. Toim. Bildjuschkin, K.THL. Viitattu 14.10.2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-542-4>

Mezirov, J. 1996. Kriittinen reflektio uudistavan oppimisen käynnistäjänä. Teoksessa Uudistuva oppiminen. Kriittinen reflektio aikuiskoulutuksessa. Toim. Mezirov, J. Helsinki. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 17–37.

Ojanen, S. 2009. Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian käsittelyä. Helsinki. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopisto kustannus.

Peda.net. N.d. Kelpokymppi. Toiminnallisia menetelmiä. Viitattu 14.10.2016. <http://www.peda.net>

Rautkallio, A. M. 1997. Reflektiivinen tiimi ja avoin dialogi perheterapiassa. Perheterapia, 4, 4 – 16.

Tervo, P & Merta, A. 2015. Opettajan ja kasvattajan SAR-opinnot ja työnohjaus seksuaalikasvatuksen tukena. Teoksessa. Seksuaalikasvatuksen tueksi. Toim. Bildjuschkin, K. THL. Viitattu 14.10.2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-542-4>

Tynjälä, P. 2002. Oppiminen tiedon rakentamisena, konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Tampere. Tammer-paino Oy.

Valkama, S. & Lajunen, K.2014. Koulutus ammattihenkilöiden tunne- ja turvataitojen osaamisen vahvistamiseksi. Teoksessa. Tunne- ja turvataidot osaamiseksi. Toim. Valkama, S. & Ala-Luhtala, R. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu, 48–55.

Verkko-tutor.N.d. Konstruktivismi. Viitattu 14.10.2016. <http://www15.uta.fi/arkisto/verkkotutor/konstr2.htm>